

KEJNZIJANSKA DOKTRINA: MOGUĆI SCENARIO IZLASKA IZ KRIZE¹

Gordana Jovanović¹, Bojana Jokić², Jasmina Šmigić-Miladinović³

¹Visoka ekonomska škola strukovnih studija Peć-Leposavić

²Državni Univerzitet u Novom Pazaru

³Savezna uprava carina Republike Srbije

Apstrakt: Finansijska kriza koja poslednjih godina hara svetom donela je ponovni procvat kejnzijanskoj doktrini i iznela je kao vodeću. Teorije o nesavršenostima tržišta i potrebi vladinih regulacija i intervencija ponovo se mogu čuti od mnogih ekonomista. Umesto pitanja deficita, politike štednje i monetarne politike koja se opsesivno bori protiv najmanje inflacije, do značajnog ekonomskog oporavaka može se doći putem orijentacije ka potrošnji i otvaranjem novih radnih mesta. Kako bi prenebregla postojeću kriznu situaciju Pol Krugman predlaže Srbiji: umerenu monetarnu politiku, korišćenje evropskog iskustva u podsticanju privrede, podsticanje potrošnje građana.

Ključne reči: kejnzijanska doktrina, ekonomska kriza, monetarna politika, fiskalna politika

UVOD

Ekonomska teorija kao sistematizovan, logično povezan naučni sistem o ekonomskim procesima i pojavama omogućava možda uspešno upravljanje privrednim životom. Činjenica da postoje izvesne krize u ekonomskoj teoriji, neosporni je signal smanjenja teorijskih postavki a ne njihovog povećanja. Zato, predmet mnogih kontraverzi u ekonomskoj teoriji je gotovo svaka koncepcija, svaka teorema, svaka metodologija.

Najveći broj ozbiljnih grešaka nastalih u makroekonomskoj politici, rezultat su propusta neuzimanja u obzir sekundarnih i rezidualnih efekata makroekonomske politike. Svaka teorijska osnova makroekonomske politike nalazi se u istraživanju međusobnih odnosa subjekata na tržištu. Stoga, ukoliko želimo makroekonomsku teoriju, odnosno ekonomsku politiku, potrebna nam je tržišna ekonomija.

¹ Stručni rad: Primljeno u štampu: 25.09.2012. Prihvaćeno za objavljivanje: 22.10.2012

Ekonomska politika je veština da se sa najmanje grešaka postigne najviše moguće sa limitiranim i nedovoljnim teorijskim postavkama i neadekvatnim empirijskim podacima. Pri tome je proces donošenja odluka i ostvarivanje ekonomske politike veoma složen, i u nekim aspektima nedovoljno poznat, usled pogrešnih podataka do kojih se dolazi sa kašnjenjem.

Šezdesetih godina prošlog veka izgledalo je kao da je došlo do konvergencije ekonomista oko „neoklasične sinteze“ koja je pomirila klasičnu ekonomiju „nevidljive ruke“ Adama Smita sa „ekonomskom revolucijom“ Džona Mejnarda Kejnza. Međutim, nakon 1970. godine opšta saglasnost u ekonomskoj teoriji raspala se na čikaške monetariste, postkejnzijske, neomarksiste, neoinstitucionaliste, neoastrijance i jednu novu fundamentalističku struju - školu racionalnog očekivanja.²

Sa širenjem finansijske krize dolazi do pomeranja u vođenju ekonomske politike. Neoliberalna paradigma Milтона Fridmana i savršenost tržišta kao moćnog regulatornog mehanizma ne daje očekivane rezultate. Ekonomska kriza koja hara svetom u prvi plan nanovo stavlja kejnzijsku teoriju, koja se već pokazala kao oporban recept za izlazak iz krize. Najznačajniji ekonomista koji je proteklih godina doprineo oživljavanju kejnzijske filozofije je nobelovac Pol Krugman koji u svojim delima navodi da se umesto pitanja deficita, politike štednje i monetarne politike koja se opsesivno bori protiv najmanje inflacije, treba usresrediti na potrošnju i pre svega otvaranje novih radnih mesta, što može biti od velikog značaja za ekonomski oporavak. U radu će se upravo predstaviti osnovni postulati od kojih on polazi, i predloži koje on daje za prebegavanje trenutne situacije u kojoj se svet nalazi. Rad daje i osnovne predloge koj dolaze upravo od njega, a vezani su za izlazak srpske privrede iz postojeće nezavidne ekonomske situacije.

1. Osnovni postulati Kejnzijske doktrine

Ekonomska istorija, Veliku ekonomsku krizu 30-ih godina XX veka posmatra kao jedan od najvažnijih ekonomskih događaja, te se suštinski uzroci krize i greške kreatora ekonomske politike još uvek istražuju. Ta istraživanja su intenzivirana sa pojavom sadašnje ekonomske krize i potrebom kreatora ekonomske politike da primene efikasne mere. Izlazak iz Velike ekonomske

² Robert Kuttner, O stanju u oblasti ekonomije, Pregled, Beograd 1985. pp. 65—71.

krize označio je odustajanje od najvažnijih načela liberalne ekonomske politike³.

Doba nakon Velike ekonomske krize u ekonomskoj teoriji je doba kejnzijanizma. Kejnzijanska teorija je dominirala sve do 70-ih godina XX veka. Bazična ideja teorije tokom njene dugogodišnje dominacije proizilazi iz nestabilne prirode privrede. Ekonomska politika koja je usmerena na postizanje kejnzijanskog ideala - stanja pune zaposlenosti je središte kejnzijanskog fokusa. I zaista, realna ekonomska kretanja sredinom XX veka, upućivala su na zaključak o uspešnosti kejnzijanske ekonomske politike i opravdanosti odustajanja od politike liberalizma. „Kejnzijanski pristup cikličnim fluktuacijama privredne aktivnosti objašnjava cikluse kao posledicu fluktuacija agregatne tražnje, što izaziva fluktuacije proizvodnje i zaposlenosti. Kejnzijanski model pretpostavlja inherentnu nestabilnost ekonomije koja ne teži automatski ka postizanju ravnoteže pri punoj zaposlenosti“⁴.

Kejnzijanska doktrina smatra da glavni uzroci krize dolaze usled nepotpunog korišćenja akumulacije i opadajućeg obima investiranja, a koji se zapravo pojavljuju kao rezultat međusobnog uticaja sklonosti ka potrošnji sa jedne strane i podsticaja za investicije sa druge strane. Investicije su okosnica razvoja i najsnažniji stub kapitalističkog poretka. Kejnz je shvatanja, da kada investiciona tražnja raste kamatna stopa se povećava, a to stimulatивно deluje na štednju, a destimutivno na potrošnju. Kamatna stopa ne utiče na štednju, već pre svega na nivo investicija, odnosno na nacionalni dohodak. Snižavanje dohotka je veće nego snižavanje investicija, jer smanjenje investicija ima direktan uticaj na porast nezaposlenosti, snižavanja potrošnje i dalje opadanje dohotka. Porast kamatne stope negativno utiče na investicije tako što ih smanjuje kao i dohodak. Iz tako smanjenog dohotka sve se manje izdvaja za štednju pa je konačni saldo, povećanje kamatne stope i pad štednje.⁵

Kvantitativnu teoriju novca Kejnz podvrgava kritici i dokazuje da cene ne zavise samo od količine novca u opticaju, brzine obrta novca i obima društvene

³ Gordana Marjanović, Uticaj ekonomske krize na glavni tok ekonomske misli, *Ekonomski horizonti*, 2010, 12(2), str. 5-20, www.horizonti.ekfak.kg.ac.rs (preuzeto, 12.11.2012.)

⁴ isto

⁵ Ristić, Žarko.: Fiskalna strategija-strategijski menadžment javnih finansija, Studio MC, Beograd, 2010., str. 59.

proizvodnje, već i od odnosa između štednje i investicija. U situacijama kada je štednja veća od investicija, dolazi do pada cena i privredne depresije, a u slučaju manje štednja od investicija dolazi do porasta cena i privredne aktivnosti. On predlože indirektnu vezu između količine novca i realnog bruto društvenog proizvoda. Indirektan odnos se ispoljava preko efekta koji količina novca ima na kamatane stope. Utičući na realne investicije i možda čak realnu potrošnju, promene u kamatnoj stopi će proizvesti indirektan efekat na realni output.

Kejnz je u svojim postavkama otišao i mnogo dalje. Smatra da u vremenu Velike depresije monetarna politika je krajnje neefikasna.⁶ Kejnz smatra neophodnim aktivnu ekonomsku politiku koja bi obezbedila jačanje efektivne tražnje. Tačnije, država mora obezbediti uticaj na kreiranje opštih makroekonomskih uslova u kojima će se sprovesti tržišna alokacija resursa. Mišljenja je da vlade trebaju koristiti fiskalne i monetarne mere kako bi ciljano ublažile efekte ekonomske recesije i depresije. U tom kontekstu kejnzijanci se zalažu za aktivnu stabilizacionu politiku, koja posredstvom monetarne i fiskalne politike, obezbeđuje takav nivo investicija i agregatne tražnje za društvenim dobrima koji će garantovati punu zaposlenost proizvodnih faktora i stabilnost opšteg nivoa cena. Mišljenja je da u cilju sprovođenja monetarne strategije i politike, centralna banka treba da kontroliše ponudu novca i kredita u zemlji putem: a) povećanja obima novca i kredita u vreme kada stopa privredne aktivnosti i zaposlenosti opada i b) smanjenjem obima novca i kredita u vreme kada ukupna potrošnja preći da postane preterana.⁷

Ekspanzivna monetarna politika putem standardnih operacija na otvorenom tržištu od strane centralne banke je prva stavku na listi onoga što treba uraditi u doba finansijske krize. Kroz kupovinu vladinih obveznica za keš, centralna banka može da zadovolji potrošnju i smanji cenu novca. U situacijama kada nema prevelike tražnje za kešom, neće biti ni prevelike ponude obveznica i akcija koje obezbeđuju i finansiraju produktivni kapital ekonomije.

Kejnz ističe, i da u uslovima nedovoljne sklonosti potrošnji kamatna stopa je visoka, te monetarnom politikom treba podsticati potrošnju i obarati kamatnu

⁶Ritter, S. Lawrence., Silber, L. William., Udell, F. Gregory.: Principi novca, bankarstva i finansijskih tržišta, Udruženja banaka Srbije, Beograd, 2009, str. 465.

⁷ isto

stopu.⁸ Porast količine novca je poželjan kod vođenja politike podsticanja potrošnje i obaranja kamatnih stopa. Kejnz predlaže, pre svega, da država neposredno troši i time podstiče posustalu tražnju koja je najvidljivija manifestacija krize.

Suštinski posmatrano sve Kejnzove teorije zasnivaju na postulatima raznih vidova ravnoteže sa naglaskom na punu zaposlenost. Državna potrošnja predstavlja podsticaj tražnje samo u situaciji kada su sredstva monetarne politike iscrpljena. To je takozvana „zamka likvidnosti” kada su kamatne stope već na nuli i ne mogu se dalje smanjivati. Kako je ekspanzivna monetarna politika tada nemoguća, a ekonomija u recesiji pribegava se fiskalnoj (poreskoj) politici. Vreme kejnzianizma ili Welfare state (država blagostanja) ispravljano je mekim budžetskim ograničenjima. Tzv. načelo pravednosti oporezivanja velikim delom je poništeno tzv. inflatornim porezom. Ovo je bilo Kejnsovo prinudno rešenje za Veliku depresiju u SAD 30-tih godina.

2. Kejnzijanska teorija i krizni talas XXI veka

Finansijska kriza 2007. godine iznela je neke nove stavove u ekonomiji. Mnogi uticajni ekonomisti predložili su da novac manje-više ne bude toliko relevantna kategorija kao do momenta izbijanja krize. Među savremenicima našeg doba koji predstavljaju glavnu okosnicu savremene kejnzijanske teorije izdvajamo Pola Krugmana, Majkla Vudforda, Džozefa Stiglicu.

Pol Krugman, poznati američki ekonomista i Nobelovac⁹ zastupa razvojni koncept, koji govori da u vremenu krize štednja nije način da se iz nje izađe, svako naredno smanjenje vladine potrošnje u uslovima depresije ne doprinosi izlasku iz krize, već naprotiv dalje pogoršava stanje privrede i sa merama štednje treba sačekati dok se ne dogodi snažan ekonomski oporavak. Po njegovom mišljenju, ekonomskoj politici treba pristupiti aktivno, oživeti proizvodnju a time i ljudima povećati zarade kako bi se na bazi tih plata

⁸ Stoga kad su kamatne stope niske, verovatnije je da će preduzeća preduzimati investicije u fizički kapital te će planirana investiciona potrošnja biti viša. Ferderic, S. Mishkin.: Ekonomija novca, bankarstva i finansijskih tržišta, Mate, Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta, Zagreb, 2010., str. 529.

⁹ Američki analitičari Krugmana smatraju za pristalicu neokenzijanske ekonomske teorije, prema kojoj se krizno razdoblje u nekoj privredi najlakše prevazilazi putem stimulanja državne potrošnje.

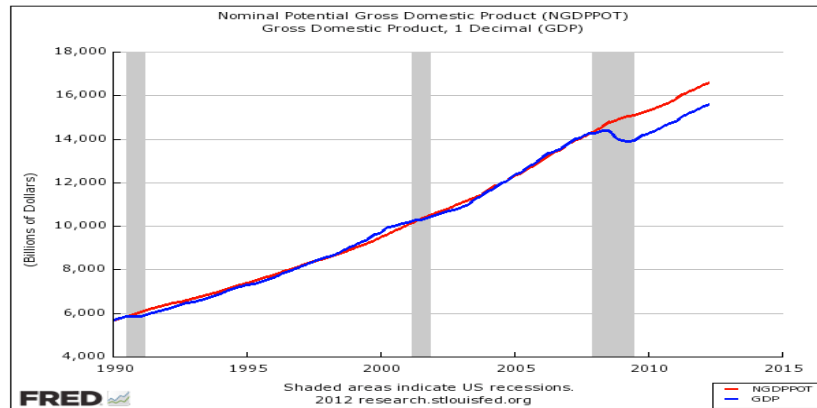
podigla potrošnja, i da onda preduzeća imaju mogućnosti da više proizvode i prodaju. U tom smislu je on glas razuma ali i glas nade. Nažalost, krajem 2010. i početkom 2011. političari i kreatori ekonomske politike u većem delu zapadnog sveta su se i bazirali na deficitu prilikom vođenja ekonomske politike, a ne na radnim mestima. Rešenje se nalazi u pokretanju ekonomija, a onda će se deficiti popraviti tako što će država ubirati prihode od privrede. Evropske vlade insistiraju na merama štednje, a iskustvo svih tih zemalja, prema Krugmanovom mišljenju, jeste takvo da su navedene mere dovele do pada društvenog proizvoda¹⁰. Delujući po principu anti-kejnzijanskog uverenja, oni su iznova dokazuju ispravnost Kejnsovog pristupa izlaska iz krize. Da je kejnzijanski stav opravdan videlo se iz evropskih zemalja Grčke i Irske, koje su morale da nametnu divljačku fiskalnu štednju (kao uslov za dobijanje hitnih kredita) i da pritom pretrpe ekonomsko posrtnanje depresionog nivoa, sa dvocifrenim padom realnog BDP-a u obe zemlje¹¹.

Pol Krugman u svojoj teoriji nije ostao usamljen. On i Majkl Vudford daju smernice za vođenje nove monetarne politike. Oni smatraju da se mogu izbeći zamke likvidnosti, pod pretpostavkom projektovane stope BDP-a uz sniženje realnih kamatnih stopa. Ova popularna mera počinje sa promenom cilja tzv. projektovane ciljne inflacije: predlaže se projektovani-nominalni BDP. Ova dvojica ekonomista zaključuju: ako se ljudi plaše da će inflacija vremenom narušiti realnu vrednost njihovih novčanih fondova, to bi obavezivalo centralnu banku da cilja veću inflaciju tokom perioda depresije.(slika1.)

¹⁰ www.nspm.rs (preuzeto 13.11.2012.)

¹¹ Krugman smatra da: "Potezi Evropske centralne banke kupili su nešto vremena, ali su osnovni problemi i dalje veoma ozbiljni i potrebna je mnogo veća podrška za prezađuzene zemlje od one koju smo do sada videli". Evropi i dalje prete značajni rizici, koji se, kako se nada, neće manifestovati. Velika greška na obe strane Atlantika bila je odustati od nekih monetarnih i fiskalnih stimulansa, iako ljudi ne vole da nastavljaju sa stimulacijama ako one ne pokazuju rezultate". Poznati ekonomista navodi da je trebalo nastaviti stimulacije na znatno duži period, a umesto toga one su se, kaže, pretvorile u štednju, što se 2010. pokazalo kao katastrofa i prolongiralo probleme."Potrebno je da ponovo naučimo lekcije iz Velike depresije, a dok ste u depresiji vaš prioritet treba da bude izlazak iz nje i, mada fiskalna odgovornost ne treba da bude zanemarena, ona mora da bude od sekundarnog značaja"., www.nspm.rs (preuzeto 13.11.2012.)

Kejnzijska doktrina: mogući scenario izlaska iz krize

Slika 1. Potencijalni nominalni i stvarni GDP (Izvor: <http://www.research.stlouisfed.org> (preuzeto, 10.10.2012.))

Veliki jaz koji se pojavljuje između ukupnog autputa i ukupnog potencijalnog autputa je ono što obeležava krizni i postkrizni period. Vudford je stava i u svojim preporukama predlaže FED-u (Američkoj centralnoj banci) da u nastavku vođenja monetarne politike treba da održava kamatne stope niskim sve do momenta dok se plava linija ne podigne i dotakne crvenu liniju. Nije stvar u tome da FED održava niske kamatne stope dok se ekonomija ne poboljša, smanji nezaposlenost ili inflacija ne počne da se povećava, već u tome da FED ne popušta pedalu gasa sve dok ekonomija ne ostvari pun potencijal autputa. Ideja je da FED pošalje veliki signal preduzećima: Održavaćemo novac jeftinim na duže vreme čak i kada ekonomija bude ojačala, tako da možete ostvariti velike profite. Sva neizvesnost oko toga šta će se dogoditi kada se povećaju kamatne stope je sklonjen.

Džozef Stiglic, američki ekonomista i profesor Kolumbija univerziteta smatra da postojeći problemi predstavljaju produžetak krize iz 2008. godine iz koje nikada nismo ni izašli. Bruto društveni proizvod u mnogim zemljama je i dalje ispod nivoa pre krize, a i sa zaradama je slična situacija. Nije se uspelo u oporavku sistema. Doduše, u nekim oblastima jeste, ali se u drugim stanje čak pogoršalo. Nakon 2008. godine, bilo je nekih pokušaja da se to učini, međutim banke su se tome usprotivile i nisu dozvolile suštinske promene. Sadašnje mere štednje će samo pogoršati stanje jer će sprečiti ekonomski rast – vidimo šta se dešava u Grčkoj, Letoniji, Irskoj, Portugaliji. Dakle, sve je više činjenica koje ukazuju da će mere štednje biti kontraproduktivne po rast. Nismo se suočili sa ključnim problemima, a neki od njih su se u međuvremenu

Jovanović, G., Jokić, B., Šmigić-Miladinović, J.

pogoršali, zbog čega se sada spasavaju velike banke. Suštinski problem društava današnjice su narasle nejednakosti. Vraćanje kejnzijanzima i regulaciji je nužno, ali nedovoljno za rešavanje ovog problema.¹²

Varijanta moderne ekonomske politike predstavlja povratak kejnzijanskog načina razmišljanja, u kojem je monetarna politika centralne banke trajno podređena fiskalnoj politici. Najbolji način da se odgovori savremenim uslovima je preko fiskalne konsolidacije i agresivne monetarne politike. Tačnije, agresivna fiskalna politika je od suštinske važnosti kada je kamatna stopa blizu nule. Monetarna politika je nedovoljno efikasna ukoliko se sprovodi bez koordinacije sa ostalim makroekonomskim politikama a posebno fiskalnom politikom, naročito u sprečavanju aktuelne recesije, koja je glavno obeležje mnogih ekonomija u svetu danas. Otuda, monetarna politika predstavlja samo deo sistema ekonomskog regulisanja i za uspeh njenog delovanja neophodno je da mere monetarne politike budu usklađene sa drugim merama ekonomske politike.¹³

3. Krugmanove preporuke za izlazak srpske privrede iz krize

Kako svetska ekonomska kriza nije zaobišla Srbiju, brojne su teorije i mogući scenariji izlaska zemlje iz krize. Pol Krugman, čije smo stavove predstavili i ranije dao je osnovne smernice za vođenje srpske ekonomske politike. U uslovima krize kojoj se ne vidi kraj, za krojače fiskalne i monetarne politike Srbije, saveti američkog Nobelovca imaju ogromnu vrednost. Krugman je mišljenja, da naša zemlja treba da vodi umerenu monetarnu politiku, koja mora imati za cilj ograničenje inflacije i, u tom smislu, izgradnju konkurentnosti. Država sa kasom koja je opasno prazna, mora podržati kupovnu moć stanovništva, jer mere štednje, poput onih u Grčkoj, očigledno nisu dali rezultate¹⁴.

¹² <http://www.slobodnaevropa.org> (preuzeto 23.10.2012)

¹³ Živančević, Miloš.: Karakteristike monetarne politike u razvijenim zemljama –V deo, Bankarstvo, Vol. 33, broj 3-4, Beograd, 2004, str. 44-58.

¹⁴ "To znači da ne sme biti fokusirana na nisku inflaciju jer bi se to, kratkoročno, moglo odraziti na njenu konkurentnost. Umerenu monetarnu i fiskalnu politiku moraju pratiti i umerene mere štednje, smatra Krugman, koji je u svetskim ekonomskim krugovima poznat kao zagovornik teze da mere štednje produbljuju pad ekonomije, posebno kada ceh plaćaju građani.

Srbija u cilju izlaska iz krize koja je enormno velika, treba da koristi evropsko iskustvo u davanju stimulansa svojoj privredi, poput mera kojima se koriste Evropske centralne banke. "Srbija treba da bude deo evropskog rešenja, a ne da traga za individualnim merama stimulanja ekonomije. Baš kao što bih rekao da pojedinačna država u okviru SAD ne može da sprovodi 'kenzijansku' politiku, isto može da se primeni i na malu državu u Evropi"¹⁵.

Krugman smatra da male zemlje sa limitiranom privrednom snagom poput Srbije trebalo da nastoje da ublaže posledice krize po građane, realizacijom odgovorne ekonomske politike.

Prema njegovom mišljenju, lekcija za budućnost iz tekućeg kriznog perioda odnosi se na saznanje da države trebaju imati više finansijskih propisa kako bi se stvorile mogućnosti za izbegavanje ovakavog oblika krize, ali, takođe, neophodna je i snažna podrška ekonomijama pogođenim krizom.

Krugman smatra da je srpski dinar još uvek precenjen i preporučuje državi da podrži kupovnu moć stanovništva. "Srbija ima svoju valutu koja je dosta devalvirala. To generalno nije loše jer povećava konkurentnost zemlje".¹⁶ On je ukazao da je Srbija u specifičnoj situaciji jer nije u Evropskoj uniji, ali se makroekonomskim kretanjima stanje u zemlji ne razlikuje od stanja u perifernim evropskim ekonomijama, poput Letonije. Dodatna otežavajuća okolnost za podizanje konkurentnosti u Srbiji je, prema oceni Krugmana, što je skoro sav dug zemlje u evrima i smatra da bi nepostojanje tog duga otvorilo prostora državi da izvrši devalvaciju dinara i time poveća konkurentnost. Podržavanje jakog dinara je po njemu, pokušaj da se odloži jačanje konkurentnosti, što je problem za zemlju koja ima veliki deficit. On navodi primer Islanda koji je uspeo da jačanjem nacionalne valute poveća konkurentnost i privuče investitore¹⁷.

Ukoliko želi da smanji spoljnotrgovinski deficit, Srbija se mora okrenuti izvozu, a naročito prilikama koje joj se pružaju u Aziji i drugim regionima.

¹⁵ www.nspm.rs (preuzeto 13.11.2012.)

¹⁶ isto

¹⁷ isto

ZAKLJUČAK

Kejns je osporio tezu neoklasične ekonomske teorije da slobodno tržište automatski stvara punu zaposlenost i makroekonomsku ravnotežu, da kolebanje tržišnih cena i nadnica dovodi do ravnoteže ponude i tražnje i da je svaki poremećaj ravnoteže privremen. Kejns ističe da u uslovima krize, zbog očekivanog pada profita i povećanih kamatnih stopa, dolazi do smanjenja investicija. Krize su posledica opadanja marginalne efikasnosti kapitala. Njegova glavna teza je bila da je jedino država sposobna da izvuče privredu iz duboke ekonomske krize, da merama ekspanzivne monetarne i fiskalne politike stimuliše agregatnu tražnju i zapošljavanje.

Pobornici kenzijske ekonomske politike, jedinstveni su u stavovima da je kriza XXI veka otkrila mnogobrojne greške u politikama zasnovanim na fetišu tržišta kao svemogućeg mehanizma. Smatraju da se sada uviđaju greške Milтона Fridmana i stava da tržište može da se reguliše samo; shvataju se i greške Regana koji je izjavio da vlada nije rešenje – već problem; evidentno je i da ideologija koja je bila dominantna poslednjih decenija, pokazala se kao pogrešna; takođe, danas i svi shvataju da, suprotno prethodnim uverenjima, problem ne može da bude rešen bez učešća države, odnosno vlade; danas se ponovo prihvata Kejnsova ideja po kojoj poreska politika i deficitarna potrošnja igraju glavnu ulogu u vođenju tržišne privrede.

U aktuelnoj raspravi u Srbiji o tome da li treba pokrenuti privredu ili se okrenuti štednji, Pol Krugman zastupa prvu teoriju. Srbija imam ogromne neuposlene kapacitete, nezaposlene ljude, neiskorišćene prirodne resurse i finansijski potencijal zamrznut strahom investitora, neuspelom monetarnom politikom i finansijskim špekulacijama. Ono što je neosporne jeste da rešenja koja se primenjuju u tako velikoj zemlji kao što je Amerika nisu u potpunosti adekvatni jednoj maloj zemlji kao što je Srbija, ali smatramo da je bolje raditi nešto, nego ne raditi ništa, a usresređenost na povećanje zaposlenosti stanovništva, a time i potrošnje, zasigurno neće štetiti već osiromašenom stanovništvu.

REFERENCE:

1. Cukierman Alex., „Nezavisnot centralne banke i institucije monetarne politike : Prošlost, sadašnjost i budućnost”, Panoeconomicus, Novi Sad, Vol.44, broj 4., Novi Sad, 2007.

2. Krugman, Paul R., "It's baaack: Japan's slump and the return of the liquidity trap," *Brookings Papers on Economic Activity*, Vol. 29, No. 2., 1998.
3. Robert Kuttner, O stanju u oblasti ekonomije, Pregled, Beograd 1985. pp. 65—71.
4. Laidler, David, „Woodford and Wicksell on Interest and Prices The Place of the Pure Credit Economy in the Theory of Monetary Policy“, panel discussion held at the History of Economics Society Meeting in Toronto, Toronto, June 25–28, 2004.
5. Marjanović Gordana, Uticaj ekonomske krize na glavni tok ekonomske misli, *Ekonomski horizonti*, 2010, 12(2), str. 5-20, www.horizonti.ekfak.kg.ac.rs (preuzeto, 12.11.2012.)
6. Mishkin, S. Ferderic: Ekonomija novca, bankarstva i finansijskih tržišta, Mate, Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta, Zagreb, 2010., str. 529.
7. Ristić, Žarko.: Fiskalna strategija-strategijski menadžment javnih finansijaj, Studio MC, Beograd, 2010., str. 59.
8. Ritter, S. Lawrence., Silber, L. William., Udell, F. Gregory.: Principi novca, bankarstva i finansijskih tržišta, Udruženja banaka Srbije, Beograd, 2009, str. 465.
9. Svennson, Lars., Escaping from a liquidity trap and deflation: the foolproof way and others“, *Journal of Economic Perspectives*, 17 (4)., American economic association, 2003.
10. Živančević, Miloš., Karakteristike monetarne politike u razvijenim zemljama, Bankarstvo, Vol. 33, broj 3-4, Beograd, 2004.
11. <http://www.slobodnaevropa.org> (preuzeto 23.10.2012)
12. <http://www.research.stlouisfed.org> (preuzeto, 10.10.2012.)
13. www.nspm.rs (preuzeto 13.11.2012.)

Jovanović, G., Jokić, B., Šmigić-Miladinović, J.

KEYNESIAN DOCTRINE: A POSSIBLE SCENARIO FOR OUT OF THE CRISIS

Gordana Jovanovic¹, Bojana Jokić², Jasmina Šmigić-Miladinović³

¹College of Economics Pec in Leposavic

²State University in Novi Pazar

³Customs Administration of Republic of Serbia

Abstract: The financial crisis sweeping the world in recent years has brought revival Keynes doctrine and presented as the lead. Theories of market failure and the need for government regulation and intervention can be heard again by many economists. Instead of asking the deficit, austerity policies and monetary policies that are obsessive fight against inflation, at least, significant economic recovery can be reached through orientation towards spending and job creation. To ignored the existing crisis situation Paul Krugman suggests Serbia: moderate monetary policy, the use of European experience in stimulating the economy, stimulating consumer spending.

Keywords: Keynes doctrine, the economic crisis, monetary policy, fiscal policy